

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci **Ing. arch. J. K.**, narodenej X., bývajúcej v B., v dovolacom konaní zastúpenej M. K., advokátkou v B., **o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I, pod sp.zn. 1 Pu 86/2008, na dovolanie Ing. arch. J. K., proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 19. novembra 2008 sp.zn. 11 CoP 208/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 19. novembra 2008 sp.zn. 11 CoP 208/2008, uznesenie Okresného súdu Bratislava I z 14. apríla 2008, č.k. 1 Pu 86/2008 - 6, ako aj uznesenie Okresného súdu Bratislava I z 12. mája 2008, č.k. 1 Pu 86/2008 - 16, a vec vracia Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I uznesením zo 14. apríla 2008 č.k. 1 Pu 86/2008 - 6 rozhodol, že „prevzatie umiestnenej Ing. arch. J. K., narodenej X., bytom U. do ústavu Fakultná nemocnica s poliklinikou B. I Psychiatrická klinika FNŠPB a LF UK, pracovisko M. X, B., ku ktorému došlo dňa 11. apríla 2004, má zákonné dôvody.“ Vychádzal z výsluchu ošetrojúceho lekára MUDr. M. F. dňa 14. apríla 2008, ktorým zistil, že umiestnená bola dňa 11. apríla 2008 do ústavu privezená zo školy, kde pracuje ako profesorka a podozrivo sa tam správala, v ambulancii po vyšetrení tvrdila, že komunikuje s Bohom, „rozprávala do odznaku narcisu“, počula mužské i ženské hlasy, ktoré jej prikazovali, čo má robiť. Hospitalizovaná bola s diagnózou akútna psychóza s príznakmi schizofrénie. Výsluch umiestnenej súd neuskutočnil s odôvodnením, že to ošetrojúci lekár neodporučil. Z takto zisteného skutkového stavu dospel súd k záveru, že k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov.

Uznesením z 12. mája 2008 č.k. 1 Pu 86/2008 - 16 Okresný súd Bratislava I konanie vo veci vyslovenia prípustnosti ďalšieho držania umiestnenej v ústave zastavil, lebo ústav mu oznámil, že dňa 30. apríla 2008 bola prepustená z jeho starostlivosti.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie umiestnenej uznesením z 19. novembra 2008 sp.zn. 11 CoP 208/2008 uznesenie súdu prvého stupňa ako vecne správne potvrdil. Rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Mal za to, že súd prvého stupňa správne v danej veci postupoval podľa zákonných ustanovení (§ 191a až § 191g O.s.p.), ktoré upravujú osobitné konania o vyslovenie prípustnosti prevzatia alebo držania v ústave zdravotníckej starostlivosti súdom. V odôvodnení svojho rozhodnutia, okrem iného, uviedol, že súd prvého stupňa po oznámení Fakultnej nemocnice - I Psychiatrickej kliniky, ustanovil umiestnenej opatrovníka v osobe pracovníčky súdu, keďže nemal informácie o zákonomnom zástupcovi, začal konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu, v rámci ktorého vykonal dokazovanie vypočutím lekára MUDr. M. F., ktorého vypočul ako svedka podľa § 126 O.s.p. Pokiaľ rozhodol na základe jeho vyjadrenia, bolo jeho rozhodnutie v súlade s § 191b O.s.p. Námietky umiestnenej, že „MUDr. F. nebol jej ošetrovujúcim lekárom, že dňa 11. apríla 2008 nebol na pracovisku, že s ňou dňa 14. apríla 2008 hovoril až po vyjadrení pre okresný súd, a že nesprávne stanovil diagnózu“, odvolací súd vyhodnotil ako účelové. Ako súd prvého stupňa, tak ani odvolací súd nemal dôvod spochybňovať dôveryhodnosť a pravdivosť vyjadrenia lekára – psychiatra, ním stanovenú diagnózu, v štádiu konania o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu, s diagnózou akútna psychóza s príznakmi schizofrénie. Pokiaľ išlo o námietku umiestnenej, že ju súd prvého stupňa nevypočul, odvolací súd vyslovil záver, že i keď § 191b ods. 3 O.s.p. uvádza výsluch chorého a ošetrojúceho lekára, toto ustanovenie nemožno chápať ako bezpodmienečnú povinnosť, porušenie ktorej má za následok nezákonnosť rozhodnutia. Vzhľadom na to, že predmetom dokazovania je vždy posúdenie zdravotného stavu umiestneného, vyjadrenie lekára pre spôsob a rozsah dokazovania súdom je významné v tom zmysle, že možno upustiť od výsluchu umiestneného, pokiaľ to lekár vzhľadom na stav, v akom sa pacient nachádza v čase výsluchu, neodporučil. Pokiaľ v danej veci MUDr. F. výsluch umiestnenej neodporučil, postup súdu prvého stupňa, ktorý tento dôkaz nevykonal, nebol podľa názoru odvolacieho súdu v rozpore s ustanovením § 191b ods. 3 O.s.p. Záverom odvolací súd uviedol, že dôvodnosť prevzatia do ústavu potvrdila aj liečba umiestnenej od 11. apríla 2008 do 30. apríla 2008, kedy bola prepustená do ambulantnej starostlivosti. O trovách odvolacieho

konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Uvedené uznesenie odvolacieho súdu napadla dovolaním Ing. arch. J. K.. Žiadala, aby dovolací súd zrušil uznesenie odvolacieho súdu ako aj súdu prvého stupňa a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. V podanom mimoriadnom opravnom prostriedku vytýkala súdom viacero pochybení. V rozpore s § 191b ods. 3 O.s.p. dovolateľka od okamihu prevzatia do ústavu dňa 11. apríla 2008 až ku dňu podania dovolania, to znamená vrátane časového úseku konania o prípustnosti jej prevzatia do ústavu pred Okresným súdom Bratislava I. ako aj pred Krajským súdom v Bratislave, nebola v rozpore so zákonom podmieneným výsluchom podľa ustanovenia § 191b ods. 3 O.s.p. vyslúchnutá súdom. Poukázala na skutočnosť, že službukonajúci lekár MUDr. F., ktorý bol podrobený výsluchu v zmysle § 191b ods. 3 O.s.p., sa rozprával s dovolateľkou po prvýkrát dňa 14. apríla 2008 o 14.30 hod., teda až po podaní vyjadrenia pre okresný súd, a preto ani výpoveď MUDr. F. nebolo možné hodnotiť ako priamy dôkaz. V tejto súvislosti poukázala i na skutočnosť, že uznesenie okresného súdu o zákonnosti prevzatia do ústavu jej nebolo doručené, hoci lekár, ktorý doručenie uznesenia neodporučil, sa s ňou prvýkrát rozprával až po vydaní takéhoto stanoviska. Ustanovenie § 191c ods. 1 O.s.p. totiž umožňuje nedoručiť rozhodnutia o prípustnosti prevzatia do ústavu len vtedy, ak sa ošetrojúci lekár vyjadrí, že prevzatý nie je schopný chápať obsah takého rozhodnutia. Súdom ustanovená opatrovníčka nebola s dovolateľkou v žiadnom kontakte počas obmedzenia jej osobnej slobody, pričom išlo o osobu nie nezávislú a dovolateľka nemala o jej ustanovení ani vedomosť, keďže jej súd uznesenie o jej ustanovení nedoručil. So zreteľom na všetky tieto okolnosti dovolateľka namietla, že v konaní jej postupom súdov bola odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané včas a že dovolateľka je zastúpená advokátkou (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu.

Pokiaľ dovolanie smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, je tento opravný prostriedok prípustný, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

V danom prípade je napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa a odvolací súd vo svojom výroku nerozhodoval o pripustení dovolania. Takéto uznesenie nie je uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Prípustnosť dovolania umiestnenej preto z uvedených ustanovení nemožno vyvodiť. Jej dovolanie by v dôsledku toho mohlo byť procesne prípustné len ak by v konaní došlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú uvedené v § 237 O.s.p.

So zreteľom na obsah dovolania a tiež zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., neobmedzil sa odvolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 239 O.s.p., ale sa zaoberal i otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu (aj uzneseniu) odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Treba zdôrazniť, že § 237 O.s.p. nemá žiadne

obmedzenia vo výpočte rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré sú spôsobilým predmetom dovolania. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný, a ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých inak dovolanie z hľadiska § 239 O.s.p. prípustné nie je.

Dovolateľka namietala, že konanie v danej veci je postihnuté závažnou procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je taký vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv.

Článok 17 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky určuje, že prípady, kedy možno prevziať osobu do ústavnej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu, ustanovuje zákon. Aby nedochádzalo k zneužitiu ústavnej starostlivosti tým, že by niekto bol v rozpore so zákonom bez jeho súhlasu prijímaný do takéhoto ústavu, v ňom zadržovaný a ponechávaný, upravuje Občiansky súdny poriadok v ustanoveniach § 191a až § 191g osobitné konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia alebo držania v ústave zdravotníckej starostlivosti súdom (tzv. detenčné konanie). Ako už vyslovil Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozsudku zo dňa 28. februára 2008 sp.zn. 3 Cdo 228/2007, na ktorý dôvodne poukazuje i dovolateľka, a od ktorého právnych záverov nie je dôvod odstupovať ani v súdnej veci, rozlišujú sa dve štádiá detenčného konania – jednak posudzovanie prípustnosti prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti, jednak posudzovanie držania osoby v ústave už umiestnenej. Podľa § 191a ods. 1 O.s.p. ústav je povinný oznámiť do 24 hodín súdu, v ktorého obvode ústav je, prevzatie každého, kto v ňom bol umiestnený bez svojho písomného súhlasu. O každom takto umiestnenom začne súd konanie (§ 81 ods. 1 a 3 O.s.p.) o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu, v ktorom ustanoví prevzatému opatrovníka, ak umiestnený nemá iného zástupcu (§ 191b ods. 1 a 2 O.s.p.). Súd v tomto konaní vykoná dôkazy potrebné na posúdenie, či k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov, vyslúchne umiestneného a ošetrojúceho lekára. Pojednávanie spravidla nie je potrebné nariaďovať (§ 191b ods. 3 O.s.p.). V zmysle § 191b ods. 4 O.s.p. do piatich dní odo dňa, keď došlo k obmedzeniu podľa § 191a O.s.p., súd uznesením rozhodne, či k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov. Uznesenie podľa § 191b ods. 4 O.s.p. sa doručí umiestnenému, ibaže podľa vyjadrenia ošetrojúceho lekára nie je schopný chápať obsah takého rozhodnutia, ďalej

jeho zástupcovi (opatrovníkovi) a ústavu. Umiestnenému a ústavu sa uznesenie doručí do 24 hodín od rozhodnutia, najneskôr však v lehote piatich dní odo dňa, keď došlo k obmedzeniu podľa § 191a O.s.p. Ak sa rozhodnutie umiestnenému nedoručuje, musí byť v ustanovenej lehote doručené jeho zástupcovi (opatrovníkovi).

V prvom štádiu detenčného konania nemožno od súdu spravidla požadovať vykonanie aj iných dôkazov, než sú výslovne uvedené v § 191b ods. 3 O.s.p. (výsluch umiestnenej osoby a ošetrojúceho lekára). Je však vždy nevyhnutné, aby si súd sám na základe priameho kontaktu s umiestnenou osobou vytvoril úsudok nielen o možnostiach jej výsluchu, ktorý je jednou z procesných záruk určených na ochranu jej základného práva na osobnú slobodu, ale tiež o schopnosti umiestnenej osoby chápať obsah uznesenia súdu o prípustnosti prevzatia do ústavu. Táto schopnosť je totiž významná z hľadiska vyriešenia otázky, či súd je alebo nie povinný doručiť predmetné uznesenie umiestnenej osobe. So zreteľom na potrebu ochrany práv osoby umiestnenej do ústavu zákon ukladá súdu, aby uznesenie, ktorým rozhodol, že k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov, doručil nielen zástupcovi (opatrovníkovi) a ústavu, ale zároveň aj priamo umiestnenému (i keď mu bol prípadne ustanovený opatrovník). Ustanovenie § 191c ods. 1 O.s.p. uvádza v tomto smere jedinú výnimku, kedy sa uznesenie súdu nedoručuje umiestnenému – ak sa ošetrojúci lekár vyjadrí, že umiestnený nie je schopný chápať obsah takého súdneho rozhodnutia. Iné dôvody, vrátane iných dôvodov uvádzaných ošetrojúcim lekárom, nie sú z hľadiska tohto ustanovenia právne významné. Vyjadrenie ošetrojúceho lekára je pritom dôkazným prostriedkom, ktorý podlieha posúdeniu zo strany súdu (viď § 132 O.s.p.).

V predmetnej veci súd prvého stupňa nevykonal výsluch umiestnenej a len na základe vyjadrenia lekára rozhodol nielen o zákonnosti prevzatia dovolateľky do ústavu, ale aj o nedoručení súdneho rozhodnutia. O takomto závažnom zásahu do osobných práv dovolateľky rozhodol len na základe zápisnice o výsluchu vykonanom vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou B. zo dňa 14. apríla 2008, ktorá je založená v spise (č.l. 5 spisu) a z ktorej zápisnice nie je zrejme ani to, kto výsluch vykonal, a nie je v nej uvedený jediný dôvod, prečo lekár výsluch a ani doručenie uznesenia umiestnenej nedoporučuje. Javí sa, že je na mieste súhlasiť s dovolateľkou, a ako tiež vyplýva z obsahu spisu, najmä z uvedenia časových postupností, že MUDr. F. pred svojím vyjadrením, umiestnenú nekontaktoval. Na oznámení o nedobrovoľnom vstupe zo dňa 11. apríla 2008 je ako ošetrojúci lekár uvedená MUDr. H.. Z uvedeného je zrejme, že prvostupňový súd postupoval v rozpore s § 191b O.s.p.

Odvolací súd, rozhodujúc o odvolaní umiestnenej, tým, že potvrdil nezákonné uznesenie súdu prvého stupňa, keď vyslovil zmyslu a obsahu ustanovenia § 191b ods. 3 O.s.p. odporujúci záver o podmienke výsluchu umiestneného zo strany súdu („toto ustanovenie však nemožno chápať ako bezpodmienečnú povinnosť, porušenie, ktorej má za následok nezákonnosť rozhodnutia“), sám rozhodol nesprávne. Už vyššie bolo uvedené, že práve osobný kontakt s umiestneným zo strany súdu má rozhodujúci význam pre posúdenie zákonnosti prevzatia do ústavu bez súhlasu umiestneného. Ustanovenie § 191b ods. 3 O.s.p. neumožňuje upustiť od výsluchu umiestneného pre vyjadrenie ošetrojúceho lekára, ktorý by takýto postup nedoporučoval. Iba v znení § 191b ods. 4 O.s.p. je uvedená možnosť nedoručovať uznesenie o prípustnosti umiestnenia v ústave umiestnenému, ak by nebol spôsobilý chápať obsah takéhoto rozhodnutia. Je neprípustné rozšíriť výklad o podmienkach osobitného konania (§ 191a a nasl. O.s.p.) v takom smere, ako si to vyložil odvolací súd. Tu treba uviesť, že vyjadrenie ošetrojúceho lekára je posudzované v konaní ako dôkaz, (v zápisnici o výsluchu je uvedený ako „svedok“) a preto aj jeho vyjadrenie je potrebné vyhodnotiť ako dôkaz, ak však vo svojej výpovedi neuvedie žiaden dôvod, prečo neodporučil tak výsluch umiestnenej ako aj doručovanie uznesenia o prípustnosti prevzatia do ústavu, nemal z čoho tak súd prvého stupňa pri svojom rozhodovaní, ale najmä odvolací súd vychádzať pri preskúmvaní správnosti a zákonnosti jeho rozhodnutia.

Z uvedeného je zrejmé, že tak prvostupňový súd ako aj odvolací súd zaťažili svoje konanie vadou, ktorá opodstatňuje záver o odňatí možnosti dovolateľke konať pred súdom, tým že porušili jej práva, ktoré jej zákon priznáva, najmä aj z pohľadu osobitosti konania. Dôvodné boli i námietky dovolateľky o neprípustnosti ustanovenia opatrovníka v konaní, vzhľadom však na hore uvedené závažné pochybenia, ale najmä s poukazom na novelizované ustanovenie § 29 ods. 6 O.s.p. (zákon č. 384/2008 Z.z., účinný od 15. októbra 2008), nepovažoval odvolací súd za potrebné podrobne sa týmto ďalším pochybením zaoberať.

Z hore uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie Krajského súdu v Bratislave ako aj Okresného súdu Bratislava I zrušil (§ 243b ods. 3 O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ako od zrušovaného rozhodnutia závislé (§ 242 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) zrušil tiež uznesenie, ktorým bolo v danej veci zastavené konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 25. februára 2009

JUDr. Ladislav Górasz, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková